

Inbreng Vereniging Zelfstandigen Nederland (VZN) voor het rondetafelgesprek over hervorming van het pensioenstelsel: Blok: Pensioenopbouw voor iedereen.

Ten behoeve van het rondetafelgesprek van de Tweede Kamercommissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid op 22 april 2022 maakt VZN graag van de gelegenheid gebruik om toe te lichten waarom wij vinden dat zelfstandig ondernemers zonder personeel (hierna: zelfstandigen) fiscaal gefaciliteerd een verplichte buffer moeten kunnen opbouwen van waaruit zij onder andere een oudedagsvoorziening kunnen bekostigen.

Wij vinden het tevens belangrijk om te benadrukken dat discussies en besluiten over pensioen door/voor zelfstandigen moeten passen binnen een integrale visie op de modernisering van onze arbeidsmarkt. Volop ruimte voor zelfstandig ondernemerschap en een bij hen passend sociaal stelsel zijn daarbij ons inziens belangrijke uitgangspunten. Omdat het onderwerp 'pensioen' er wat ons betreft niet apart moet worden uitgelicht, hebben wij onze inbreng bewust breder ingestoken dan het onderwerp van dit rondetafelgesprek.

Stimulerende sociale zekerheid voor *alle* werkenden

Goed en gezond (blijven) werken tot aan je pensioen is een balanceeract tussen uitdaging en zekerheid. Uitdaging is nodig voor ontwikkeling, een belangrijke 21ste eeuwse vaardigheid. Maar ontwikkelen gaat het best wanneer er ook een bepaalde mate van zekerheid is. Je springt nu eenmaal makkelijker omhoog vanaf een solide ondergrond dan vanaf een slap en wiebelend koord. Mensen hebben daarom basiszekerheid nodig over hun inkomen. Het stelsel van sociale zekerheid speelt hierop in door iedereen te beschermen tegen inkomensverlies (of inkomensstekorten) bij het optreden van een aantal grote risico's die ons allemaal kunnen treffen, zoals ziektekosten, ouderdom en overlijden. Voor deze risico's zijn ooit volksverzekeringen in het leven geroepen die ons allemaal inkomensbescherming bieden. Daarnaast beschermt het stelsel werknemers tegen het risico van inkomensverlies als gevolg van ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid via de werknemersverzekeringen.

Een zelfstandige is niet automatisch beschermd tegen een (plotselinge) terugval in inkomen bij ouderdom, arbeidsongeschiktheid of vraaguitval. Tenslotte is een zelfstandige een ondernemer die voor eigen rekening en risico werkt. Een zelfstandige die zijn risico's wil afdekken moet dit zelf regelen. Dit vinden veel zelfstandigen ingewikkeld. Zelfstandigen ervaren nu vaak dat zij hiervoor veel, onoverzichtelijke en verschillende wegen moeten bewandelen. Voor pensioen kan een zelfstandige bijvoorbeeld naar een verzekeraar of een pensioenfonds, voor tijdelijke arbeidsongeschiktheid naar een verzekeraar of een broodfonds en voor een buffer tegen mindere tijden kan een zelfstandige geld stallen op een bankrekening. De huidige praktijksituatie is niet alleen lastig, maar ook inflexibel. Geld staat vast in verschillende potten, voor verschillende doeleinden. Gevolg is dat een grote groep zelfstandigen hooguit de voor hen op dat moment belangrijkste risico's afdekken en de rest vaak niet. Dat is niet wenselijk voor de zelfstandige noch voor de maatschappij.

Collectieve basisvoorzieningen en fiscaal gestimuleerde buffer-/pensioenopbouw voor zelfstandigen

Het coalitieakkoord bevat plannen om steeds minder fiscale stimulansen te verbinden aan de keuze om te werken als zelfstandige. Door het verkleinen van de belastingverschillen tussen zelfstandigen en werknemers beoogt men schijnconstructies en oneerlijke concurrentie op arbeidsvoorwaarden te voorkomen. Dat zijn echter generieke maatregelen voor een specifiek probleem. Deze voorstellen gaan voorbij aan het feit dat hierdoor de financiële mogelijkheden van alle zelfstandigen om een buffer aan te leggen, van waaruit zij o.a. een pensioenvoorziening kunnen aankopen, fors worden

ingeperkt. VZN vindt dat de oplossing van het vraagstuk van schijnzelfstandigheid gelegen is in een duidelijke wettelijke definitie voor zelfstandig ondernemers.

Naast die eigen definitie is het voor zowel overheid, maatschappij, als zelfstandigen van belang dat er een passend sociaal vangnet komt voor *alle* werkenden. De balans op het terrein van sociale zekerheid herstelt zich dan. Uitholling van het sociaal stelsel kan worden voorkomen door collectieve basisvoorzieningen en zekerheid voor alle werkenden, ongeacht type arbeidsrelatie. Voor werknemers kunnen de collectieve minimale basisvoorzieningen worden aangevuld via (bestaande) cao-afspraken en werknemersverzekeringen. Zelfstandigen vullen de collectieve minimale basisvoorzieningen aan vanuit een (aanschaf uit) eigen buffer.

Wij hebben het volgende voor ogen:

- Er wordt een brede basis van minimale collectieve voorzieningen ingevoerd voor alle werkenden, die voorziet in een basisuitkering bij het zich voordoen van de risico's van langdurige arbeidsongeschiktheid, ouderdom (AOW) en kwalificatieveroudering (LLO).
- Voor zelfstandigen komt er een verplichte buffer die men kan aanhouden op een aparte rekening, op naam van de individuele zelfstandige. Deze rekening dient als middel om geld te reserveren voor afdekking van risico's als arbeidsongeschiktheid, vraaguitval, oude dag en investeringen in scholing en in het bedrijf. Kortom, de rekening vangt zelfstandigen op in tijden van nood en geeft hen een zetje mee wanneer men een stap wil maken richting nieuw werk of pensioen; vandaar de werktitel 'trampolinerekoning'.
- De zelfstandige is gerechtigd geld van zijn of haar trampolinerekoning op te nemen of over te maken naar een derde als het ten doel heeft om de volgende risico's te managen: ziekte en arbeidsongeschiktheid, vraaguitval, pensioen, leven lang leren en investeringen in het bedrijf. Voor andere zaken kan het geld op de trampolinerekoning niet worden aangewend. Zo kan het geld op de trampolinerekoning bijvoorbeeld worden aangewend voor het betalen van premie aan een ao-verzekeraar of een schenkring, voor de aankoop van een lijfrente of pensioensparen (3^e pijler) of voor premieafdrachten aan een pensioenfonds (2^e pijler), voor de kosten van een opleiding of training of voor de aankoop van een bedrijfsbus en/of andere zakelijke bedrijfsmiddelen. Als de zelfstandige als gevolg van vraaguitval onvoldoende in zijn levensonderhoud kan voorzien, kan hij of zij ook geld van de trampolinerekoning opnemen om dit alsnog wel te kunnen. Daarna dient de zelfstandige de buffer weer aan te vullen.
- De fiscale faciliteiten voor zelfstandigen worden gekoppeld aan het hebben en vullen van de buffer. Ze worden daarmee voorwaardelijk voor o.a. de opbouw van een oudedagsvoorziening.
- De trampolinerekoning is een beschermde rekening waar geen vermogensrendementsheffing voor geldt en waar geen claims door derden op gelegd kunnen worden.

Met dit moderne sociale arrangement kunnen zelfstandigen de voorhoede vormen van een arbeidsmarkt met ruimte en zekerheid voor alle werkenden, in een werkrelatie die bij hen past.

Hoe willen zelfstandigen pensioen opbouwen?

Het is belangrijk dat zelfstandigen goed nadenken over en voorzieningen treffen voor hun oudedagsvoorziening, bovenop de AOW. Of zij in de tweede of derde pijler pensioen willen opbouwen, is wat VZN betreft aan de zelfstandige zelf. Uit achterbanraadplegingen blijkt dat de voorkeur van de meeste zelfstandigen uitgaat naar pensioenopbouw in de derde pijler. Maar er zijn ook zelfstandigen die bijvoorbeeld al jarenlang als werknemer pensioen hebben opgebouwd in de tweede pijler en dit willen blijven doen. Ook dit moet mogelijk zijn.